

DE ZUSSEN VAN VAN GOGH KRIJGEN EINDELIJK EEN LEVEN

De meisjes naast Vincent

Er zijn meer Van Goghs dan Vincent en Theo. Willem Jan Verlinden vertelt het leven van Anna, Lies en Wil, de drie zusjes van de kunstenaar. Een idylle en een tragedie.

Alexandra De Vos

Een ongelukkige kindertijd is een goudmijn voor de kunstenaar. Zo luidt een populair gezegde dat niet altijd op gaat. Het hangt er ook van af wat wij onder een 'ongelukkige kindertijd' verstaan. Misbruik, trauma, verwaarlozing, armoede, gebrek aan aandacht en begrip? Geen enkele van die wederwaardigheden speelde een rol in de van hét getormenteerde genie van de moderne kunst: Vincent van Gogh.

Wel integendeel, als we er de brieven en memoires van de familie Van Gogh op nalezen. Vincents zus Lies' Vincent van Gogh.

Persoonlijke herinneringen aan de kunstenaar (1910) is ontluisterend lyrisch. Haar bladzijden zuchten van de nostalgie naar een gezinsidylle, een wonderland van onschuld in het Brabantse domje Zundert. We zien zusjes Anna en Lies, en broertje Theo, spelen in de pastorietuin vol vuurrode geraniums en geurige bessen. Echte dorpskinderen die buitelen van hooibalen en hun kleren vuil maken. Maar dat vergaf men hen graag, aldus Lies, 'want op hun bruin krullend haar lag een glans als van vogelveren en in hun ogen iets wat aan de

https://blende.com/i/de-standaard/de-mei-sj-es-naast-vincent/bnl-destandaard-20160805-d1a93ca8_53fa_11e6_a30b_ea3672067117

108-2016

De meisjes naast Vincent - De Standaard - Blende

blijheid van bloemen en de frisheid van een stromend beekje deed denken.' En voorbij de hagen van die tuin lag de buitenwereld, het terrein van de volwassenen. 'Het land van verlangen' dat vooralsnog vreemd en onbekend bleef.

Nog twee kinderen, zusje Wil en broertje Cor, zouden het domineesgezin Van Gogh vervoegen. Alle zes kregen ze liefde en aandacht, en zouden ze met genegenheid schrijven over Pa en Moe en het Brabantse platteland. Zelfs oudste zoon Vincent, die niet van hooibalen

buitelde. Vincent, die zich ontpopte tot eenzelvige, rusteloze ziel en visionair kunstenaar. Wat hij van zijn leven maakte weten we, en ook Theo kennen we — lees er Vincents Brieven aan zijn broer (1923) op na. Maar wat is er geworden van de andere Van Goghs?

Kunsthistoricus Willem Jan Verlinden zocht het uit in De zussen Van Gogh, een biografie van Anna, Lies en Wil.

Een goede partij

Zoals een ongelukkige jeugd niet altijd voorbereidt op het kunstenaarschap, zo leidt een warm nest niet noodzakelijk tot succes in het leven. Pa en Moe doen nochtans hun best om hun kinderen een degelijke opleiding te geven — ook de meisjes. Zo gaan Anna en Lies op Franse kostschool, en leren ze alles wat een jongedame van goeden huize aan bagage moet hebben: ze spelen piano, breien en haken, dragen al eens een gedicht voor — daar is vooral Lies goed in — en kunnen een flink mondje meepraten over literatuur.

Het is vooral Anna — 'de moederkloek', volgens Verlinden — die een vreedig volwassen bestaan zal leiden. Ze werkt een tijdje als gouvernante in Engeland en trouwt een passende partij. Twee kinderen, een mooi huis, een lieve man — beter kan een vrouw het in die tijd niet hebben.

Lies, wispelturig en in haar brieven vrij dramatisch, kan zich moeilijker schikken naar wat het leven in petto heeft. 'Wat ik zo vervelend vind voor ons meisjes, dat wij alleen secondante en gouvernante kunnen worden'. Als ze een (zenuw?)inzinking krijgt gruwet ze van de tijd die ze in de pastorie moet spenderen 'waar ieder je beklagt, je op Gods voorzienigheid wüst, je aan de mangel en de kousenstopperij zet'. Troost xindt ze bij haar lievelingsschrijvers Dickens, Goethe en George Eliot. Degelijk werk wil Lies, een uur per dag verzen schrijven, en veel liefhebben. Dat laatste doet ze met haar werkgever, wiens zieke VTOUW ze verzorgt. De affaire heeft

gevolgen die een leven lang op haar wegen. Zelfs een carrière als redelijk succesvol schrijfster kan daar niets aan veranderen.

En dan is er Wil, de lievelingszus van Vincent. Zij is een stille werkbij die zich vaak rusteloos voelt ('krioelen in het hoofd' noemt ze haar gedachtestroom), verschillende jobs probeert en zich — dankzij een hartsvriendin — ontpopt tot feministe van de eerste generatie. Maar dat rusteloze hoofd kan niet getemd worden. Net als Vincent komt ze terecht in een inrichting. Ze zal er meer dan dertig jaar een schemerbestaan leiden, zelden sprekend, met een tekening van Vincent boven haar kamerdeur.

https://blendle.comfi/de-standaard/d+m+ei+sjes-naast-vincent/bnl-destandaard-2016080%1e6_a30b_ea3672067117

10E8-2016

Tragedies

De meisjes rlaast Mncent - De Standaard - Blendle

Wils droeve ondergang is maar één van de tragedies die het gezin Van Gogh treft. Vooral met Moe moet je medelijden hebben — zij begraaft bij leven een man en drie zoons. Theo sterft jong aan syfilis, jongste zoon Cor komt net als Vincent om door zijn eigen revolver. Ongeluk of zelfmoord? Als de biografie van Verlinden iets aantoon, dan wel dat genen soms doorslaggevender dan zijn dan een blijde opvoeding. Moe had een zenuwzieke broer, zus én vader en vreesde het ongeluk aan haar kinderen door te geven.

Zelfs Anna's leven werd bemoeilijkt door de stemmingswisselingen van Vincent. Als vader sterft neemt zij Moe in bescherming en zorgt zij ervoor dat Vincent de pastorie uit moet. Hij vertrekt naar Frankrijk en zal Moe nooit meer zien. De rest is kunstgeschiedenis.

Nog veertig jaar na het conflict schrijft Anna over haar broer: 'Ook al bewonder ik zijn kunst, ik veracht zijn persoon.'

Het is een droeve verwijdering in een gezin dat ooit zo hecht was. Brandde niet in alle Van Gogh-telgen het artistieke vuur, dan zeker wel de weemoed naar een verloren jeugd. In Arles schildert Van Gogh nog de pastorietaan en zucht hij 'O dat Zundert! Brabant blijft toch Brabant en het Vaderland blijft het Vaderland'. De wijde wereld lost de verwachtingen niet in. Het is de kindertiefde die de oude beelden leven geeft.

Dat leven zit ook in de biografie van Verlinden, meer dan literaire panache. De biografie raakt weleens verstrikt in een cliché of een onbeholpen zin , maar erg is dat niet. Dankzij zijn opzoekwerk kunnen we honderd jaar mee oplopen met de Van Goghs — alle Van Goghs. De zussen Van Gogh is een meeslepend verhaal dat blijft. Het is de liefde die het 'm doet.

WILLEM JAN VERLINDEN De zussen Van Gogh.

Ambo/Anthos, 279 blz., 24,99 € (e-boek 14,99 €).